

BUDİST SŪTRALARA İLİŞKİN ESKİ UYGURCA MUHTELİF METİN PARÇALARI*

VARIOUS OLD UYGHUR FRAGMENTS ON BUDDHIST SŪTRAS

Uğur UZUNKAYA**

Öz

Budist bir terim olarak *sūtralar* Budist vaaz kitapları olarak tanımlanır. *Abhidharma* ve *vinayalarla* birlikte *sūtralar*, *tripīṭaka* “üç sepet” olarak bilinen Sanskritçe Budist külliyyatı oluşturmaktadır. *Sūtralar* Budizm temelinde gelişen Uygur edebiyatı içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Budist Uygur edebiyatında bütünlüklü ve hacimli *sūtralar* yanında hacmen daha küçük bazen sadece fragmanlar hâlinde günümüze ulaşmış *sūtra* metinleri de bulunmaktadır. Eski Uygur edebiyatındaki *sūtralar* arasında *Altun Yaruk Sudur*, *Saddharmapuṇḍarīkasūtra*, *Vimalakīrtinirdeśasūtra*, *Abitaki Sudur*, *Vajracchedikāsūtra*, *Insadisūtra*, *Buddhāvataṃsakasūtra* ve *Sākiz Yūkmāk Sudur* gibi eserler anılabilir. Bu eserlere ilaveten Eski Uygur edebiyatında tespit edilen Sanskritçe Budist külliyyata ait başka *sūtralar* da mevcuttur. Bununla birlikte bugün Budist külliyyattaki yeri tespit edilememiş kimi fragmanların da *sūtralara* ait olduğu düşünülmektedir. Çalışmada şimdiye değin neşredilmemiş Eski Uygurca *sūtra* fragmanlarına odaklanılmıştır. Bu amaçla yazıda bugün tamamı Berlin Turfan Koleksiyonu’nda korunan şu altı fragmanın filolojik neşri sunulmuştur: U 2080 (o. F.); U 2212 (T I 141); U 2386 (T I µ 512); U 3519 (o. F.); U 3898 (T III S 313) ve U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973). Bu yazı, söz konusu fragmanların yazı çevirimini, harf çevirisini, Türkiye Türkçesine aktarımını, metne ilişkin açıklamalarını, sözlük ile dizinini ele almaktadır.

Anahtar kelimeler: Eski Uygurca, Budizm, Budist edebiyat, *sūtralar*, metin neşri

Abstract

As a Buddhist term, *sūtras* are defined as Buddhist discourse books. Together with the *abhidharma* and the *vinaya*, *sūtras* form the Sanskrit Buddhist canon known as the *tripīṭaka* “three baskets”. *Sūtras* have a very important place in the Uyghur literature that developed on the basis of Buddhism. In the Buddhist Uyghur literature, besides the complete and voluminous *sūtras*, there are also *sūtra* texts that have survived to the present day in smaller volumes, sometimes only in fragments. Works such as *Altun Yaruk Sudur*, *Saddharmapuṇḍarīkasūtra*, *Vimalakīrtinirdeśasūtra*, *Abitaki Sudur*, *Vajracchedikāsūtra*, *Insadisūtra*, *Buddhāvataṃsakasūtra* and *Sākiz Yūkmāk Sudur* can be mentioned among the prominent Old Uyghur *sūtras*. In addition to these works, there are other *sūtras* of the Sanskrit Buddhist canon identified in the Old Uyghur literature. However, some fragments whose location has not been identified in the Buddhist corpus today are thought to be fragments of *sūtras* as well. This study focuses on unpublished fragments of Old Uyghur *sūtras*. For this purpose, the philological edition of the following six fragments, all of which

* Bu çalışma, TÜBA-GEBİP programı tarafından desteklenmiştir.

** Doç. Dr., Erzurum Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum / Türkiye, uguruzunkaya1@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4534-9305

preserved in the Berlin Turfan Collection, is presented in this article: U 2080 (o. F.); U 2212 (TI 141); U 2386 (T I μ 512); U 3519 (o. F.); U 3898 (T III S 313) and U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973). This article presents the transcription, transliteration, Turkish translation, commentary, dictionary and index of the fragments in question.

Keywords: Old Uygur, Buddhism, Buddhist literature, *sūtras*, text edition

Giriş

Sanskritçe *sūtra* sözcüğü temelde “akd, düğüm”¹ anlamlarına gelmektedir. Budist bir terim olarak ise *sūtra* “bir tür Budist mukaddes vaaz metni; vaaz külliyyatı”² anlamındadır. Esasen Buddha’nın vaazlarını konu alan *sūtralar*, *abhidharma* ve *vinayalarla* birlikte *tripiṭaka* “üç sepet” adı verilen Sanskritçe Budist külliyyatı oluşturmaktadır. Bir tür olarak *sūtralar*, Budist Uygur edebiyatı içerisindeki en önemli edebî kaynaklar arasında yer alır. Öyle ki Budist Uygur edebiyatındaki *sūtra* çevirilerinin çoğu Sanskritçe Budist külliyyat temelli metinlerken bir kısmı da Çince Budist külliyyata aittir. Uygur edebiyatında oldukça hacimli *sūtralar* tespit edilebildiği gibi sadece birkaç metin parçasıyla günümüze kadar gelebilmiş *sūtralar* da bulunmaktadır. Budist Uygur edebiyatındaki *sūtralardan* söz edildiğinde ilk akla gelen eser Eski Uygurcaya *Altun Yaruk Sudur* adıyla tercüme edilen Sanskritçe *Suvarṇaprabhāsasūtra*’dır. Bu *sūtra*nın Eski Uygurca versiyonu temelde Yijing’in 金光明最勝王經 *Jin guangming zuisheng wang jing* adlı Çince tercümesine dayanmaktadır; fakat *Altun Yaruk Sudur*’un Beşbalıklı Şiņko Şali Tutun tarafından yapılan Eski Uygurca tercümesine Çince dışındaki diğer versiyonların da kaynaklık ettiği düşünülmektedir.³ Bir ön söz (EUyg. *sūü*) ve on bölümden (EUyg. *tāgziņç*) oluşan eserin her bir bölümü Budizm ile alakalı başka bir konuya ayrılmıştır. *Altun Yaruk Sudur*’un Gansu’da bulunan, ketebe kaydına göre 1687 tarihli olan ve bugün St. Petersburg’da korunan yazması eksiksiz bir metin görünümü arz etmektedir. Metin üzerine çok yönlü birçok çalışma kaleme alınmıştır.⁴ *Altun Yaruk Sudur*’un bütünlüklü neşri Kaya⁵ tarafından ortaya konmuştur. Yine bu metnin her bir bölümü Çince metinle mukayeseli olarak farklı müstakil çalışmalara da konu olmuştur. Eski Uygurca *sūtralar* söz konusu olduğunda söz edilecek bir diğer eser ise Mahāyāna Budizmi çevresinde kaleme alınmış olan *Saddharmapuṇḍarīkasūtra* veya yaygın bilinen adıyla *Lotus Sūtra*’dır. *Saddharmapuṇḍarīkasūtra*’nın Sanskritçe metninin ne zaman, nerede ve

1 Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Oxford 1899, s. 1241c.

2 Franklin Edgerton, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary, II: Dictionary*, Yale University, New Haven 1953, s. 604b.

3 Peter Zieme, “Local Literatures: Uighur”, *Brill’s Encyclopedia of Buddhism, Vol. I: Literature and Languages*, ed. Jonathan A. Silk, Oskar von Hinüber ve Vincent Eltschinger, Brill, Leiden 2015, s. 874.

4 Eser üzerine yapılmış çalışmalar için bk. Akartürk Karahan, “Altun Yaruk İle İlgili Türkiye’deki Çalışmalara Bir Bakış”, *Dil Araştırmaları*, 12, (2013), s. 277-287 ve Erdem Uçar, “Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi,” *Türk: Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, I/1 (2013), s. 227-251.

5 Ceval Kaya, *Uygurca Altun Yaruk: Giriş, Metin ve Dizin*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.

kim tarafından derlendiği bilinmemektedir.⁶ Metnin Eski Uygurca versiyonu *Vaphuaki atl(ı) g nom çäçäki sudur* adını taşımaktadır. Eski Uygurca versiyon, metnin Kumārajīva tarafından 406 yılında yapılan Çince bir tercümesine dayanır. Bu metnin Eski Uygurca versiyonu bütün bölümleriyle tam olarak korunmuş değildir. Bugün elde olan metin parçaları mevzubahis metnin muhtelif bölümlerine aittir. Eski Uygurca *Saddharmapuṇḍarīkasūtra*'nın bugün en çok bilinen çevirisi metnin XXV. bölümüne aittir. Bu bölüm Uygur edebiyatında *Kuanşi im Pusar* olarak bilinir ve metnin neşrine yönelik Müller⁷, Radloff⁸, Tekin⁹ ve son olarak Özcan Devrez'in¹⁰ önemli çalışmaları bulunmaktadır. *Saddharmapuṇḍarīkasūtra*'nın XXV. bölümü dışındaki XXIV.¹¹, XXVI.¹² ve XXVII.¹³ bölümlerine ilişkin tercümelemleri çoğunlukla metin parçaları olarak günümüze gelebilmiş olsa da Eski Uygur edebiyatında kendisine yer bulmuştur. Diğer bir Budist *sūtra* yine Mahāyāna mezhebi çerçevesinde kaleme alınmış olan *Vimalakīrtinirdeśasūtra*'dır. Sanskritçe asıl metin bugün mevcut olmasa da metnin Eski Uygurca, Çince, Tibetçe, Moğolca, Hoten Sakacası ve Soğdcaya çevirileri de vardır. Metnin Eski Uygurca tercümesine ait fragmanlar Berlin, Kyōto ve İstanbul'da yer almaktadır. Eski Uygurca *Vimalakīrtinirdeśasūtra*, Zieme¹⁴ tarafından neşredilmişken, bunun üzerine yazılan tefsirin Eski Uygurcaya tercümesi Kasai¹⁵ tarafından neşredilmiştir. Amitābha kültüne ilişkin *Amitābhasūtra* olarak adlandırılan eser ise Eski Uygurcaya *Abitaki Sudur* adıyla çevrilmiştir. Eski Uygurca *Abitaki Sudur*'a ilişkin metin parçaları bugün Pekin, St. Petersburg, İstanbul, Ankara ve Paris'te bulunmaktadır. Eserin bütünlüklü bir neşri Karaayak¹⁶ tarafından hazırlanmıştır. Eski Uygurcada *sūtra*lar söz konusu olduğunda sayılanların dışında da oldukça önemli metinler ve bunlar üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur. Hazai ve Zieme tarafından neşredilen *Vajracchedikāsūtra*'nın Eski Uygurcaya

6 Peter Zieme, "Zwei neue alttürkische *Saddharmapuṇḍarīka*-Fragmente", *Altorientalische Forschungen*, 16, (1989), s. 370.

7 Friedrich Wilhelm Karl Müller, *Uigurica II*, Verlag der Königlichen Akademie der Wissenschaften, Berlin 1911.

8 Wilhelm Radloff, *Kuan-ši-im Pusar: Eine türkische Übersetzung des XXV. Kapitels der chinesischen Ausgabe des *Saddharmapuṇḍarīka**, St. Petersburg 1911.

9 Şinasi Tekin, *Uygurca Metinler: I. Kuanşi im Pusar (Ses İştin İlah) Vap hua ki atlıg nom çeçeki sudur (Saddharmapuṇḍarīka-sūtra)*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1960.

10 Ceyda Özcan Devrez, *Eski Uygurca Kuanşi im Pusar İncelemesi: Metin-Çeviri-Açıklamalar-Sözlük*, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara 2020.

11 Peter Zieme, "Der Bodhisattva Gadgadasvara. Ein alttürkisches Fragment aus dem XXIV. Kapitel des *Saddharmapuṇḍarīkasūtra*", *Vostok: Istoriya i Kul'tura. Professoru Ju. A. Petrosjanu k 70-letiju so Dnya Rojdeniya*, Sankt-Peterburg 2000, s. 271-286.

12 Peter Zieme, "Zwei neue alttürkische *Saddharmapuṇḍarīka*-Fragmente", *Altorientalische Forschungen*, 16, (1989), s. 370-379.

13 Peter Zieme, "The conversion of King Śubhavyūha. Further fragments of an Old Turkish version of the *Saddharmapuṇḍarīka*", *Sūryacandrāya: Essays in Honour of Akira Yuyama on the Occasion of His 65th Birthday*, ed. P. Harrison ve G. Schopen, Indica-et-Tibetica-Verlag, Swisttal-Odendorf 1998, s. 257-265 ve Durdu Fedâkar, "Das Altürkische in sogdischer Schrift. Textmaterial und Orthographie (Teil II)", *Ural-Altäische Jahrbücher-Neue Folge*, 13, (1994), s. 133-157.

14 Peter Zieme, *Vimalakīrtinirdeśasūtra: Edition alttürkischer Übersetzungen nach Handschriftfragmenten von Berlin und Kyoto. Mit einem Appendix von J. Ebert: Ein Vimalakīrti-Bildfragment aus Turfan*, Brepols, Turnhout 2000.

15 Yukiyo Kasai, *Der alttürkische Kommentar zum Vimalakīrtinirdeśa-sūtra*, Brepols, Turnhout 2011.

16 Tümer Karaayak, *Eski Uygurca Abitaki Metinlerinin Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2021.

tercümesi¹⁷, Tezcan tarafından neşredilen *Insadisūtra*¹⁸, Oda tarafından neşredilen *Säkiz Yükmäk Sudur*¹⁹ ve Yakup tarafından neşredilen *Buddhāvataṃsakasūtra*²⁰ da burada anılması gereken eserlerdendir. Bunların yanında Eski Uygur edebiyatında kaleme alınan başka birçok *sūtra* metni de vardır.²¹ Bu yazı da bu bağlamda şimdiye kadar neşredilmemiş esasen Eski Uygurca *sūtralardan* söz eden ve bunlara ait olduğu düşünülen altı fragmanın filolojik neşrine yöneliktir. Çalışmaya dâhil edilen fragmanların tamamı bugün Berlin Turfan Koleksiyonu’nda şu arşiv numaralarıyla korunmaktadır: U 2080 (o. F.); U 2212 (T I 141); U 2386 (T I µ 512); U 3519 (o. F.); U 3898 (T III S 313) ve U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973).

Yazıda ele alınan ilk fragman U 2080 arşiv numarasını taşımaktadır; fakat bir buluntu işaretine sahip değildir. Fragmanın her iki sayfasında da 8 satır mevcuttur. Bu şekliyle yazma 16 satırdan oluşmaktadır; ancak fragmanın A ve B sayfalarının birinci satırları yoğun bir tahribata maruz kalmıştır. Fragmanın her satırı ise satır başından ve sonundan belli oranda hasarlıdır. Fragmanın fiziki özelliklerini ihtiva eden demirbaş bilgisi Raschmann tarafından hazırlanmıştır.²² Şimdiye kadar hangi metnin parçası olduğu tespit edilemeyen bu fragmanın A sayfasında yukarıda da bahsi geçen *Saddharmapundārikasūtra* (EUyg. *[s(a)d(a)r]ma pundarik s[udur]*) adlı esere atıf yapılır. Bunun yanı sıra metnin söz varlığında “büyük topluluğa (EUyg. *ulug ter[in] k[uvrag]*) ve “sınırsız, sonsuz zihin”e (EUyg. *ülgüsüz kö[nül]*) de atıf yapılmıştır. Bu fragman, çalışmanın 01-16. satırlarını oluşturmaktadır.

Çalışmada yer verilen ikinci fragman U 2212 arşiv numarasını ve T I 141 buluntu işaretini taşımaktadır. Fragmanın A sayfasında 8 ve B sayfasında ise 3 satır mevcuttur. Yazmanın A sayfasının ilk satırı yoğun tahribata maruz kalmıştır; buna ilaveten B sayfasının ise ikinci satırı oldukça hasarlıdır. Metnin A sayfası satır başlarından ve B sayfası ise satır sonlarından kısmen hasarlıdır. Fragmanın demirbaş bilgileri Raschmann tarafından sunulmuştur.²³ Hangi Eski Uygurca Budist metnin parçası olduğu belirlenemeyen bu fragmanın B sayfasında Sa[rı] g Şāli ismine rastlanılmaktadır. Raschmann’ın da haklı olarak belirttiği gibi, fragman bu

17 Georg Hazai – Peter Zieme, *Fragmente der uigurischen Version des ‘Jin’gangjing mit den Gāthās des Meister Fu’*: *Nebst einem Anhang von T. Inokuchi*, Akademie-Verlag, Berlin 1971.

18 Semih Tezcan, *Das uigurische Insadi-Sūtra*, Akademie-Verlag, Berlin 1974.

19 Juten Oda, *A Study of the Buddhist Sūtra called Säkiz Yükmäk Yaruq or Säkiz Törlüğün Yarumış Yaltrimış in Old Turkic*, Brepols, Turnhout 2015.

20 Abdurishid Yakup, *Buddhāvataṃsaka Literature in Old Uyghur*, Brepols, Turnhout 2021.

21 Daha ayrıntılı bilgi için bk. Annemarie von Gabain, “Die alttürkische Literatur”, *Philologiae Turcicae Fundamenta*, ed. P. N. Boratav, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965, s. 225-227; Semih Tezcan, “En Eski Türk Dili ve Yazını”, *Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, ed. A. Sayılı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1978, s. 293-296; Mehmet Ölmez, “Kurzer Überblick über die Buddhistische Übersetzungsliteratur in Alt türkisch”, *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önberk Armağanı*, ed. M. Ölmez, Simurg, Ankara 1997, s. 230-234; Wolfgang-Ekkehard Scharlipp, *Die alttürkische Literatur: Einführung in das vorislamische Schrifttum*, Verlag auf dem Ruffel, Engelschoff 2005, s. 72-79; Nurettin Demir – Emine Yılmaz, “Uygur Edebiyatı: Nesir”, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, ed. T. S. Halman, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul 2007, s. 165-167.

22 URL-1 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

23 URL-2 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

hâliyle bir metnin ketebe kaydı izlenimi yaratmaktadır. Fragman, bu yazının 17-27. satırlarını oluşturmaktadır.

Bu yazıda yer alan üçüncü fragman U 2386 arşiv numarasına ve T I µ 512 buluntu işaretine sahiptir. Fragmanın her iki sayfasında da 5'er satır bulunmaktadır. Yazmanın her iki yüzünde toplam 10 satır bulursa da A sayfasının ilk iki satırı ve B sayfasının da son satırı yoğun bir tahribata maruz kalmıştır. Bunun yanında yazmanın her iki sayfası da satır başından ve sonundan belli oranda hasar görmüştür. Fragmanın fiziki bilgileri Raschmann tarafından paylaşılmıştır.²⁴ Bugün hangi metnin parçası olduğu belirlenemeyen bu fragmanın bir metnin tefsirine ait olduğu düşünülmektedir; nitekim böyle bir tespiti metinde geçen *yörüg* “tefsir, yorum” sözcüğü doğrular gözükmektedir. Fragman, yazının 28-37. satırlarını oluşturmaktadır.

Yazıya dâhil edilen dördüncü fragman U 3519 arşiv numarasına sahiptir; bununla birlikte bir buluntu işaretine sahip değildir. Fragman tek bir yüze yazılmıştır ve bu yüzde de 16 satır korunmuştur. Fragmanın kimi satırları, satır başından veya satır sonlarından kısmen hasarlıdır. Fragmana ait fiziki bilgiler Raschmann tarafından hazırlanmıştır.²⁵ Fragman bir *sūtra* metnine ait metin parçasıdır. Bu fragman, yazının 38-53. satırlarını oluşturmaktadır.

Bu yazıda ele alınan beşinci fragman U 3898 arşiv numarasını ve T III S 313 buluntu işaretini taşımaktadır. Fragmanın yalnızca bir yüzünde metin tespit edilmiştir. Metnin bu yüzü 8 satırdan oluşmaktadır. Yazmanın birinci ve ikinci satırındaki kısmi hasar dışında bütün satırlar bütünlüklüdür. Fragmanın ilk satırı Budist besmele ile başlar ve bunu eser başlığı ile bir ilahi metni takip eder. Fragmana ilişkin demirbaş bilgileri Raschmann tarafından hazırlanmıştır.²⁶ Raschmann, metnin “Buddha'nın öğretilerine göre Bodhisattva Kṣitigarbha'nın yemini yoluyla aydınlanmalarında On Kralın *Sūtrası*” olduğunu belirtir.²⁷ Bu fragman, yazının 54-61. satırlarını oluşturmaktadır.

Yazıda yer verilen altıncı ve son fragman U 4943 arşiv numarasına ve T II S 21, T II 973 ve T II S 20.973 buluntu işaretlerine sahiptir. Metin, fragmanın yalnızca bir yüzüne yazılmıştır. Bu yüz de 8 satırdan oluşur. Fragmanın bütün satırları, satır başından ve satır sonundan hasarlıdır. Fragmanın fiziki özelliklerini ihtiva eden demirbaş bilgileri Raschmann tarafından sunulmuştur.²⁸ Raschmann, haklı olarak, fragmanın bu yazıda da söz konusu edilen U 3898 ile alakalı bir metin parçası olduğunu belirtir. Bu fragman, yazının 62-69. satırlarını oluşturmaktadır.

En genel hatlarıyla yukarıda tanıtılan fragmanlar bu yazının konusunu oluşturmaktadır. Bu noktada yazının amacı da söz konusu altı fragmanın filolojik neşrini sunmaktır. Bu yazı, dâhil edilen fragmanların yazı çevirimini, harf çevirisini, Türkiye Türkçesine aktarımını, metne ilişkin açıklamalarını, sözlük ile dizinini içermektedir. Çalışmanın metin kısmı 69 satırdan oluşmaktadır.

24 URL-3 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

25 URL-4 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

26 URL-5 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

27 URL-5 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

28 URL-6 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

Bu kısımda *Uigurisches Wörterbuch*'taki yazı çevirimi ve harf çevirisi tablosu esas alınmıştır.²⁹ Metnin Türkiye Türkçesine aktarımında satır satır aktarma yoluna gidilmiştir. Bazı satırlar ziyadesiyle hasarlı olduğundan burada bütünlüklü olarak korunan her sözcüğün çevirisine yer verilmiştir. Metnin açıklamalar kısmında metin tamirinin gerekçelerine, Budist terimlere, ikilemelere ve kimi köken bilgisi açıklamalarına değinilmiştir. Çalışmanın sözlük kısmı ibareli ve tahlilî dizin olarak hazırlanmıştır. Burada metin kısmında yer alan bütünlüklü olarak korunmuş olan bütün sözcükler madde başı olarak alınmıştır. Bunun yanında metinde tamirli biçimi mevcut olan sözcükler de bu hâliyle sözlüğe taşınmıştır.

Eski Uygurca Metnin Yazı Çevirimi ve Harf Çevirisi

U 2080 (o. F.)

A sayfası

- (01) 01
 /
 (02) 02 ... [t(ä)ŋri] t(ä)ŋri burh[an]
 ... /// mkrysy pwrq//
 (03) 03 ... [s(a)d(a)r]ma punđarik s[udur]
 ... ///m' pwnt'ryk s///
 (04) 04 kalır ärkän ulug ter[in] k[uvrag] ...
 /q'lyr 'rk'n 'wlvq tyr// q//// ...
 (05) 05 köni ätözin kö[rgit]mäk ...
 ... /nynt' kwyny 't'wyz yn kwy////m'k ...
 (06) 06 b(ä)k bağdaş[ınu] oluru ...
 /... yn pk p'qt's/// /wlvrw ...
 (07) 07 y(a)ruk id[ok]
 /... /... yrwq'yd//
 (08) 08 ülgüsüz kö[ŋül]
 'wylkwsz kw///

B sayfası

- (09) 01
 /
 (10) 02 [är]ür ,, yagız
 //rwr ,, y'qyz q̄... ..
 (11) 03 nmak ärür ,,
 /... /nm'q'`rwr ,, /... ..

29 Yöntem için krş. Klaus Röhrborn, *Uigurisches Wörterbuch: Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien Lieferung 1-6: a-ärñäk*, Steiner, Wiesbaden 1977-1998, s. 9-10 ve s. 13-14; Klaus Röhrborn, *Uigurisches Wörterbuch: Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien Neubearbeitung. I. Verben. Vol. 1: ab – äzüglä-*, Steiner, Stuttgart 2010, s. XXXIII-XXXV.

- (12) 04 temäki ärs[är]
 ...// d/t' / .../ tym'ky 'rs//
- (13) 05 ukıtmak äür
 .../q̄//...m// 'wq̄ytm'q 'rwr
- (14) 06 ... yänä ... ürüg [uz]atı
 ... y'n' /... 'wyrwk /// 'ty //...
- (15) 07 [bil]igdä
 //ykd' y/...lmys' /... ..
- (16) 08 temä[ki]
 /rw tym'//

U 2212 (T I 141)

A sayfası

- (17) 01
 /
- (18) 02 [te]p tesär ,, ...
 //p tys'r ,, ...
- (19) 03 üdtä yorımı[ş] ...
 /wydt' ywrymy/ ...
- (20) 04 yatmış üdtä
 // y'tmys' wydt'
- (21) 05 amrıl
 / yn 'mryl
- (22) 06 için anın atı
 / 'wyçwn 'nyn 'ty
- (23) 07 beşinç *adrlımlıklıg*
 pyşynç 'trylm' qlyq
- (24) 08 [al]tınç
 //tynç

B sayfası

- (25) 01 ... m(ä)n sa[rı]g şäli
 ... y mn s'//q ş'ly
- (26) 02
 p/...nç
- (27) 03 *namo*
 / n'mw

U 2386 (T I µ 512)

A sayfası

- (28) 01
 //

- (29) 02
.....///
- (30) 03 arıyur bodis(a)v(a)t...
...../y 'ryywr pwdysvt...
- (31) 04 nom şolok yörügi ...
..... nwm şwlwk ywrwky ...
- (32) 05 törlüg ädgü
..... twyrlwk 'dkw y' /...
B sayfası
- (33) 01 biligin köni
..... pylykyn kwyny kwy.....
- (34) 02 [te]tir ,, tnl(ı)glar
..... //tyr ,, tynlq l'r twyn.....
- (35) 03 uluşı unıtmı[ş]
...../ 'wlvşy 'wnytmy.....
- (36) 04 bolur
.....// pwlwr ky/
- (37) 05
.....tynyny/.....

U 3519 (o. F.)

recto

- (38) 01 adakl[arı]
..... 'd'ql///
- (39) 02 ätözlärinä
...../ 't'wyz l'rynk'
- (40) 03 tamulug ätözi b(ä)lgürär ,,
.../ylp t'mwlvq 't'wyz y plkw'r ,,
- (41) 04 ... ärtiñü alp ärür ,, tamudakı
qy 'rtynkw 'lp 'rwr ,, t'mwd'qy /.....
- (42) 05 anı üçün kim kayu köyük
'ny 'wyçwn kym q' yw kwywk kw/.....
- (43) 06 ka kadaş eltiş.....
//q.../çy /d... q'q'd's 'yltyş//.....
- (44) 07 ärsär
'rs'r //.....yç/.....
- (45) 08 baçag t[ut]-.....
...../ p'ç'q t//.....
- (46) 09 kişi üzüti ol
kysy 'wyz wty 'wl .../.....

- (47) 10 ... ozgalı ku[rulgalı]
 dwk 'wz q'ly qwt/////
- (48) 11 kişilär ymä
 kyşy l'r ym' tw/... ..
- (49) 12 kertgünç köñülüg
 kyrtkwnç kwynkwlwç
- (50) 13 k(ä)rgäk intki
 krk'k yz 'yntky 'y/... ..
- (51) 14 y(a)rl(ı)g ... t(ä)nr[i] ...
 'rm' yrlyq .../r tnkr/
- (52) 15 ka kerü y(a)rlıka... ..
 q' kyrw yrlyq// //...//... ..
- (53) 16 k(ä)rgäk
 krk'k

U 3898 (T III S 313)

recto

- (54) 01 namo but ,, namo d[arm ,, namo sañ ,,]
 n' mw pwt ,, n' mw d/// // /// /// //
- (55) 02 t(ä)nrı t(ä)nrısi burhan y(a)rlıkamış ärklig ... burhan
 tnkyr tnkrısy pwrq'n yrlyq'myş 'rklyk ...// pwrq'n
- (56) 03 tört kuvragka utru yeti k(a)ntık baç[a]g kılğalı aymak burhanlar uluşıta
 twyrt qwvr'q q' 'wtrw yyty kntyk p'ç/q' qylq'ly ''ym'q pwrq'n l'r 'wlwşynt'
- (57) 04 tugmak beş törlüg t(ä)nrı yalavaçın ukıtmak atl(ı)g nom bitig bir tägzinç ,,
 twqm'q pyş twyrlwk tnkyr y'l'v'çyn 'wäytm'q ''tlq nwm pytyk pyr t'kz ynç ,,
- (58) 05 ymä kutlug ulug t(a)vgaç elintäki ulug³⁰ idok utlı sävinç bilgülük säñrämtä
 ym' qwtlwq 'wlwq tvq'ç 'ylynt'ky 'wlwq 'ydwq 'wtly s'vynç pyklwkw s'nkr'm t'
- (59) 06 ärigmä tsu çuin vapşı şlok takşutın ötünü tägındim ,, ,,
 'rykm' tsw çwyn v'pşy şlwç t'qşwtyn 'wytwnw t'kyndym ,, ,,
- (60) 07 amı şlok takşutın sözläyür
 'mty şlwç t'qşwtyn swyz l'ywr
- (61) 08 ,, ,, ançulayu kälmiş bahşım(ı)z nirvanka y(a)rlıkaguluk kâzıgdä ,, ,,
 ,, ,, 'nçwl'yw k'lmyş p'qşymz nyrv'n q' yrlyq'qwlwq k'z ykd' ,, ,,

U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973)

recto

- (62) 01
 l... ..
- (63) 02 baçag şäşsär ötrü
 p'ç'q ş's'r 'wytrw /... ..

30 Sözcük satırın üstüne yazılmıştır.

- (64) 03 bir k(a)lp üdün aç.....
y pyr klp 'wydwn ''ç.....
 (65) 04 ,, anı üç[ün]
m'z ,, ''ny 'wyç//
 (66) 05 ägsük k(ä)rgäk
/wsyn 'kswk krk'k
 (67) 06 erinç ıgıy ärip yeti
 /yryñç çyq'y 'ryp yyty /.....
 (68) 07 bar ärip eväg tavr[ak]
 p'r 'ryp 'yv'k t'vr//
 (69) 08 [tä]ginçi t[ägmägülük]
 //kynçy t////////
 //kynçy t////////
 //kynçy t////////

Eski Uygurca Metnin Aktarımı

U 2080 (o. F.) (A ve B sayfası)

(01) (02) ... [Tanrılar] Tanrısı Budd[ha] (03) ... [*Saddhar*]*mapuñdarika-*
s[ūtra] ... (04) iken büyük top[luluk]₂ ... (05) doğru bedenini gös[ter]me ... (06) ...
 ... sıkı bağdaş kurulmuş bacaklarla oturarak ... (07) parlak kuts[al] (08) sınırsız
 zih[in] (09) (10)dır. Yer (11)-dır. (12) demesi ise,
 (13) öğretmektir. ... (14) ... yine ... her zaman₂ ... (15) [bil]gide (16) ...
 ... demes[i]

U 2212 (T I 141) (A ve B sayfası)

(17) (18) [diye]rek dese, ... (19) vakitte yaşamı[ş] ... (20) yatmış
 vakitte (21) durgun ol – (22) bundan dolayı adı (23) beşincisi ayrılığa ilişkin
 (24) altıncı ... (25) ... ben Sarı Şäli (26) (27) saygı

U 2386 (T I µ 512) (A ve B sayfası)

(28) (29) (30) ... temiz olur. Bodhisattva ... (31) öğreti mısrası tefsiri
 ... (32) türlü iyi (33) bilgisini gerçek (34)-dır. Canlılar (35)
 ülkesi unutmuş. (36) olur. (37)

U 3519 (o. F.) (recto)

(38) ayakl[arı] (39) bedenlerine (40) cehennemli bedeni ortaya
 çıkar. (41) ... son derece güçtür. Cehennemdeki (42) bundan dolayıdır ki hangi (duyu)
 alan(ı) (43) akraba₂ arası iyi ol-... .. (44) ise, (45) oruç t[ut] –
 (46) insan ruhudur. (47) ... kurtulmak için₂ (48) insanlar da (49) inancı
 (50) gerek. münasip bir şey (51) ferman ... Tanr[ı] ... (52) geri buyur-... ..
 (53) gerek

U 3898 (T III S 313) (recto)

(54) Buddha’ya saygı, a[kaide] saygı, [cemaate saygı]! (55) Tanrılar Tanrısı Buddha emretmiş güçlü ... Buddha(56) dört topluluğa karşı yedi kutlama (ve) oruç tutmak için emir (veren) Buddhalar ülkesinde (57) doğmak (ve) beş tür Tanrı elçisini öğretme adlı öğreti kitabı. Birinci kitap: (58) Yine talihli, yüce Çin ülkesindeki büyük, kutsal minnettarlığı₂ bilecek manastırda (59) mevcut olan Üstat Tsu Çuin, manzumesini₂ arz ettim. (60) Şimdi manzumesini₂ söyler. (61) Böylece gelen üstadımız *nirvāṇaya* emrettiği sırada

U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973) (recto)

(62) (63) oruç bozsa sonra (64) bir *kalpa* vakti aç-... .. (65) bundan dolayı (66) eksik₂ (67) yoksul₂ olup yedi (68) mevcut olup hızlı₂ (69) [k]azancı u[laşmayacak]

Eski Uygurca Metne İlişkin Açıklamalar

(02) [t(ä)ŋri] t(ä)ŋrisi burh[an]: Bu metin tamiri için krş. *t(ä)ŋri t(ä)ŋrisi burhan* “Tanrılar Tanrısı Buddha”.³¹

(03) [s(a)d(a)r]ma pundaarik s[udur]: Bu ifade, *Saddharmapuṇḍarīka-sūtra* adlı eser başlığının EUyg. yazı çevirimidir.

(04) ter[in] k[uvrag]: Bu metin tamiri tamamen *terin kuvrag* “topluluk₂, cemaat₂” ikilemesi temelinde gerçekleştirilmiştir.³²

(05) ätözin kö[rgit]mäk: Bu metin tamiri için krş. *ol üdüñ köl kızıgıntıdaki bir söğüt t(ä)ŋrisi sıñar ätözin körgitip inçä tep tedı*.³³

(06) b(ä)k bagdaş[ınu] olur-u: Bu metin tamiri için krş. *b(ä)k bagdaşını olur* – “sıkı bağdaş kurulmuş bacaklarla oturmak”.³⁴

31 Yukiyo Kasai, *Die uigurischen buddhistischen Kolophone*, Brepols, Turnhout 2008, s. 78_{16,35}.

32 Serkan Şen, *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun 2002, s. 284; Mehmet Ölmez, “Eski Uygurca İkilemeler Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, LXV/2, (2017), s. 290; Ahmet Karaman, *Eski Türkçede İkilemeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2022, s. 320.

33 Ceval Kaya, *Uygurca Altun Yaruk: Giriş-Metin-Dizin*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2021, s. 579_{15.519.15521}; Erdem Uçar, *Uygurca Altun Yaruk Sudur IX. Tegzinç: Diplomatik Neşir Usulüyle Yayını, Tercüme, Açıklamalar ve Dizin*, Dinazor Kitabevi Yayınları, İzmir 2013, s. 139_{0.800.0802}.

34 Jens Wilkens, *Handwörterbuch des Altuigurischen, (Altuigurisch – Deutsch – Türkisch) / Eski Uygurcanın El Sözlüğü, (Eski Uygurca – Almanca – Türkçe)*, Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Göttingen 2021, s. 155b.

(08) ülgüsüz kö[ñül]: Bu metin tamiri için krş. *ülgüsüz köñül*.³⁵ EUyg. bu Budist terim Çin. 無量意 *wuliang yi* “sonsuz bilinç”³⁶ ve Skt. *anantamati* “sınırsız zihin, niyet, irade veya anlam”³⁷ karşılığındadır.

(14) ürüg [uz]atı: Bu metin tamiri tamamen *ürüg uzatı* “daima₂, devamlı₂, her zaman₂” ikilemesi temelinde gerçekleştirilmiştir.³⁸

(16) temä[ki]: Bu metin tamiri için krş. 12. satır.

(31) şolok: Bu EUyg. sözcük Toharcanın A diyalektinde *şlok* “stropa”³⁹, Toharcanın B diyalektinde *şlok* “manzume; dua, ilahi”⁴⁰ ve Soğd.da *şl'wk*⁴¹ ~ *şr'wk*^(r) “dua, söz, ilahi”⁴² biçimlerinde tanıklanmıştır. Sözcük kökeni itibarıyla Skt. *şloka*'ya “ün, şan, övgü, övgü ilahisi”⁴³ dayanır.

(43) ka kadaş: EUyg. bu ikileme “akraba₂, hısım₂” anlamındadır.⁴⁴

(45) baçağ t[ut]-: Sözcük eğer *Baçak Tutuñ*⁴⁵ gibi bir erkek adı/özel isim değilse, *baçağ tut* – şeklinde “oruç tutmak” bir biçim tasarlanabilir.

(47) oz-galı ku[rul]-[galı]: Bu metin tamiri tamamen *oz – kutrul* – “kurtulmak₂” ikilemesi temelinde gerçekleştirilmiştir.⁴⁶

35 Masahiro Shōgaito, ロシア所蔵ウイグル語文献の研究 – ウイグル文字表記漢文とウイグル語佛典テキスト *Roshia shozō uigurugo bunken no kenkyū: Uiguru monji hyōki kanbun to uigurugo butten tekisuto / Uighur Manuscripts in St. Petersburg: Chinese texts in Uighur Script and Buddhist Uighur Texts*, Nakanishi Printing, Kyōto 2003, s.367a.

36 Digital Dictionary of Buddhism, www.buddhism-dict.net [Erişim tarihi: 09.03.2023].

37 William Edward Soothill – Lewis Hodous, *A Dictionary of Chinese Buddhist Terms: with Sanskrit and English Equivalents and a Sanskrit-Pali Index*, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., London 1937, s. 383a; Akira Hirakawa 平川彰, *Bukkyō kan-bon dai jiten 佛教漢梵大辭典 [Buddhist Chinese-Sanskrit Dictionary]*, Rei'yūkai, Tōkyō 1997, s. 778b.

38 Serkan Şen, *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*, s. 332; Mehmet Ölmez, “Eski Uygurca İkilemeler Üzerine”, s. 300; Ahmet Karaman, *Eski Türkçede İkilemeler*, s. 375.

39 Pavel Poucha, *Institutiones Linguae Tocharicae. Pars I: Thesaurus Linguae Tocharicae Dialecti A*, Státní Pedagogické Nakladatelství, Praha 1955, s. 334.

40 Douglas Adams, *A Dictionary of Tocharian B: Revised and Greatly Enlarged I-2*, Rodopi, Amsterdam ve New York 2013, s. 706.

41 Badrazzaman Gharib, *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, Farhang, Tehran 1995, s. 373b, #9250.

42 *Age.*, 376a, #9318.

43 Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, s. 1104c.

44 Serkan Şen, *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*, s. 133; Mehmet Ölmez, “Eski Uygurca İkilemeler Üzerine”, s. 269; Ahmet Karaman, *Eski Türkçede İkilemeler*, s. 187.

45 Jens Wilkens, *Handwörterbuch des Altuigurischen, (Altuigurisch – Deutsch – Türkisch) / Eski Uygurcannın El Sözlüğü, (Eski Uygurca – Almanca – Türkçe)*, s. 135a.

46 Serkan Şen, *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*, s. 209; Mehmet Ölmez, “Eski Uygurca İkilemeler Üzerine”, s. 280; Ahmet Karaman, *Eski Türkçede İkilemeler*, s. 260.

(58) **sājṛām+tā**: EUyg. *sājṛām* kökeni itibarıyla Skt. *saṃghārāma*'ya “manastır”⁴⁷ dayanır; bununla birlikte sözcük Toharcanın A diyalektinde *sañkrām* ~ *saṃkrām* ~ *sañgrām*⁴⁸ biçimlerinde, Toharcanın B diyalektinde *sañkrām*⁴⁹, Soğd.da *snkr* 'm⁵⁰ şeklinde tespit edilmiştir.

(61) **nirvan+ka**: EUyg. *nirvan* kökeni itibarıyla Skt. *nirvāṇa*'ya⁵¹ dayanmaktadır, ayrıca sözcük Soğd.da *nyrβ* 'n “nirvana”⁵², Toharcanın A diyalektinde *nervām* “nirvāṇa”⁵³ ve Toharcanın B diyalektinde *nervām* “nirvana, yok olma”⁵⁴ biçimlerinde tanıklanmıştır.

(64) **k(a)lp**: EUyg. *k(a)lp* sözü kökeni itibarıyla Skt. *kalpa*'ya⁵⁵ dayanır; bununla birlikte sözcük Toharcanın A diyalektinde *kalp*⁵⁶, Soğd.da *kōp* (*klp*)⁵⁷ ve *kṛp*⁵⁸ olarak tespit edilmiştir.

Sözlük ve Dizin

A

aç- “açmak” *bir k(a)lp üdün a.* 64

ağrılmaklıg “ayrılığa ilişkin” a. 23

adak “ayak” *a. +l[arı]* 38

alp “zor, güç” *a.* 41

[al]tınç “altıncı” *[a].* 24

amrıl- “durgun olmak” *a.* 21

amti “şimdi” *a.* 60

ançulayu “böylece” *a. kälmiş bahşım(i)z* 61

anı “onu” *a. üçün* 42; *a. üç[ün]* 65

anın “bu sebeple” *üçün a.* 22

47 Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, s. 1130a.

48 Pavel Poucha, *Institutiones Linguae Tocharicae. Pars I: Thesaurus Linguae Tocharicae Dialecti A*, s. 358.

49 Douglas Q. Adams, *A Dictionary of Tocharian B: Revised and Greatly Enlarged I-2*, Rodopi, Amsterdam ve New York 2013, s. 735-736.

50 Badrazzaman Gharib, *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, s. 357b, #8865.

51 Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, s. 557c.

52 Badrazzaman Gharib, *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, s. 252a, #6286.

53 Pavel Poucha, *Institutiones Linguae Tocharicae. Pars I: Thesaurus Linguae Tocharicae Dialecti A*, s. 155.

54 Douglas Q. Adams, *A Dictionary of Tocharian B: Revised and Greatly Enlarged I-2*, s. 364.

55 Monier Monier-Williams, *A Sanskrit-English Dictionary*, s. 262c; Franklin Edgerton, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary, II: Dictionary*, s. 172b.

56 Pavel Poucha, *Institutiones Linguae Tocharicae. Pars I: Thesaurus Linguae Tocharicae Dialecti A*, s. 54.

57 Badrazzaman Gharib, *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, s. 188b, #4718.

58 Badrazzaman Gharib, *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, s. 193, #4851.

arı- “temiz olmak” *a.-yur* 30

at “ad, isim” *a.+ı* 22

atl(i)g “adlı, denilen” *ukıtmak a. nom bitig* 57

aymak “emir, emretme” *a. burhanlar uluşınta* 56

B

baçag, baç[a]g “oruç, perhiz” *b. şäşsär* 63; *b. t[ut]* – 45; *k(a)ntik b. kılğalı* 56

bagdaş[in]- “bağdaş kurmak” *b(ä)k b.-[u]* *oluru* 06

bahşı < Çin. 博士 *bo shi* “üstat, hoca” *ançulayu kälmiş b.+m(i)z* 61 → **vapşı**

bar “var, mevcut” *b. ärip* 68

b(ä)k “sıkı” *b. bagdaş[inu]* *oluru* 06

b(ä)lgür- “belirmek, ortaya çıkmak” *tamulug ätözi b.-är* 40

beş “beş” *b. törlüg t(ä)ñri yalavaçın* 57

beşinç “beşinci” *b.* 23

bil- “bilmek” *utlı sävinç b.-gülük* 58

bilig, [bil]ig “bilgi” *b.+in köni* 33; *[b].+dä* 15

bir “bir” *b. k(a)lp üdün* 64; *b. tägzinç* 57

bitig “kitap” *nom b.* 57

bodis(a)v(a)t < Soğd. *pwδystβ ~ pwtystβ* < Skt. *bodhisattva* “Bodhisattva, Buddha adayı, Buddha olacak kimse” *b.* 30

bol- “olmak” *b.-ur* 36

burhan, burh[an] “Buddha” *b.* 55; *b.+lar uluşınta* 56; *t(ä)ñri t(ä)ñrisi b.* 55; *[t(ä)ñri] t(ä)ñrisi burh[an]* 02

but < Soğd. *pwt* – < Skt. *buddha* “Buddha” *namo b.* 54

Ç

çığay “yoksul” *erinç ç.* “yoksul₂” 67

çuin “özel isim parçası” *tsu ç. vapşı* 59

D

d[arm] < Soğd. *δrm(h)*, Toh. A *dharm* < Skt. *dharmā* “akaid, öğreti” *namo d.* 54

Ä

ädgü “iyi” *ä.* 32

ägsük “eksik, noksan” *ä.* 66

är-, [är]- “yardımcı eylem, –dır” *ä.-ip* 67, 68; *ä.-kän* 04; *ä.-sär* 44; *ä.-s[är]* 12; *ä.-ür* 11, 13, 41; *[ä].-ür* 10

ärigmä “mevcut olan” *ä.* 59

ärklig “güçlü” *ä.* 55

ärtiñü “son derece” *ä. alp ärür* 41

ätöz “beden” *ä.+läriñä* 39; *köni ä.+in kö[rgit]mäk* 05; *tamulug ä.+i* 40

E

el “ülke” *t(a)vgaç e.+intäki* 58

eltiñ- “arası iyi olmak, anlaşmak” *ka kadaş e.* 43

eriniç “yoksul” *e. çıgay ärip* 67

eväg “acil, hızlı” *e. tavr[ak]* “hızlı₂” 68

I

ıdok, ıd[ok] “kutsal” *i.* 07; *i. utlı sävinç bilgülük* 58

İ

intki “münasip bir şey” *i.* 50

K

ka “akraba” *k. kadaş “akraba₂”* 43

kadaş “akraba, hısım” *ka k. “akraba₂”* 43

k(a)lp < Toh. A *kalp*, Soğd. *klp* ~ *krp* ~ *kôph* < Skt. *kalpa* “çağ, devr” bir *k. üdüin* 64

k(a)ntik “kutlama” *k. baç[a]g kılğalı* 56

kayu “hangi” *k.* 42

käl- “gelmek” *ançulayu k.-miş bahşım(i)z* 61

k(ä)rgäk “gerek; eksik, yok” *k.* 50, 53, *ä. k(ä)rgäk “eksik₂”* 66

käzig “sıra” *nirvanka y(a)rlıkaguluk k. +dä* 61

kertgünç “inanç, güven” *k. köñülüg* 49

kerü “geri” *k.* 52

kıl- “yapmak, etmek” *yeti k(a)ntik baç[a]g k.-galı* 56

kim “ki” *k.* 42

kişi, kişi “kişi, insan” *k.* 46; *k. +lär* 48

köni “doğru” *k. ätözin* 05; *biligin k.* 33

köñül, kö[ñül] “bilinç, zihin” *kertgünç k. +üg* 49; *ülgüsüz k.* 08

kö[rgit]mäk “gösterme” *köni ätözin k.* 05

köyük “(duyu) alan(ı)” *k.* 42

kutlug “talihli” *k. ulug t(a)vgaç elintäki* 58

kut[rul]- “kurtulmak” *ozgalı k.-[galı]* 47

kuvrag, k[uvrag] “topluluk, cemaat” *ter[in] k.* “topluluk₂” 04; *tört k. +ka* 56

M

m(ä)n “ben” *m. sa[rı]g şäli* 25

N

namo, namo, [namo] < Toh. A *namo*; Soğd. *n`mw ~ nm`w* < Skt. *namas* “saygı, hürmet” *n.* 27; *n. but* 54; *n. d[arm]* 54; *[n]. [sañ]* 54

nirvan < Soğd. *nyrβ`n*, Toh. A ve Toh. B *nervām* < Skt. *nirvāna* “kurtuluş” *n. +ka y(a)rlıkaguluk* 61

nom, nom < Soğd. *nwm* < Grek. *nomos* “öğreti, dinî kaide” (~ Skt. *dharmā*) *n. bitig* 57; *n. şolok yörügi* 31

O

ol “bildirme, kopula” *o.* 46

olur- “oturmak” *b(ä)k bağdaş[ımu] o.-u* 06

oz- “kurtulmak” *o.-galı kut[rulgalı]* “kurtulmak₂” 47

Ö**ötrü** “sonra” *ö.* 63**ötün-** “arz etmek, sunmak” *ö.-ü tågındim* 59**P****punđarik** << Skt. *punđarīka* “eser adının bir bölümü” [*s(a)d(a)r]ma p. s[udur]* “Saddharmapunđarīkasūtra” 03**S****[s(a)d(a)r]ma** << Skt. *saddharma* “eser adının bir bölümü” [*s]. punđarik s[udur]* “Saddharmapunđarīkasūtra” 03**sa[rı]g** “özel isim parçası” *m(ä)n s. şäli* 25**[saŋ]** < Soğd. *snk*, Toh. A *sañk* ~ *sañgh*, Toh. B *sānk* < Skt. *sañgha* “topluluk, cemaat” [*namo] [s].* 54**sāñrām** < Toh. A ve B *sañkrām* ~ Toh. A *sañkrām* ~ *sañgrām*; Soğd. *snkr'm* – < Skt. *sañghārāma* “cemaatin toplanma yeri, manastır” *s.+tä* 58**säviniç** “sevinç, neşe” *utlı s.* “minnetarlık” 58**sözlä-** “söylemek” *şlok takşutin s.-yür* 60**s[udur]** < Toh. A ve Toh. B *sutār* ~ *sütār*, Soğd. *swtr* ~ *swtr* < Skt. *sūtra* “sūtra, Budist vaazları içeren dinî eser” [*s(a)d(a)r]ma punđarik s.* 03**Ş****şäli** “özel isim parçası” *m(ä)n sa[rı]g ş.* 25**şäş-** “çözmek, (metinde) bozmak” *baçag ş.-sär* 63**şlok** < Toh. A ve Toh. B *ślok*, Soğd. *şl'wk* < Skt. *śloka* “manzume” *ş. takşutin* “manzume₂” 59, 60 → **şolok****şolok** < Toh. A ve Toh. B *ślok*, Soğd. *şl'wk* < Skt. *śloka* “manzume” *nom ş.* 31 → **şlok****T****takşut** “manzume, mısra, dize” *şlok t.+in* “manzume₂” 59, 60**tamu** < Soğd. *tm* – “cehennem” *t.+daki* 41**tamulug** “cehennemli” *t. ätözi b(ä)lgürär* 40

t(a)vgaç “Çin” *t. elintäki* 58

tavr[ak] “hemen, acil” *eväg t. “hızlı”* 68

t[äg]- “ulaşmak” *[tä]ginçi t.-[mägülük]* 69

tägin- “arz etmek” *ötünü t.-dim* 59

[tä]ginç “kazanç” *[t].+i t[ägmägülük]* 69

tägziñç “kitap rulosu” *bir t.* 57

t(ä)ñri, t(ä)ñri, t(ä)ñr[i], [t(ä)ñri] “Tanrı” *t. 51, 57; t. t.+si burhan 55; [t]. t.+si burh[an]* 02

te-, [te]- “demek, söylemek” *[t].-p 18; [t].-p t.-sär 18*

temäk, temä[k] “deme, söyleme” *t.+[i] 16; t.+i ärs[är]* 12

ter[in] “cemaat, topluluk” *t. k[uvrag]* “topluluk₂” 04

[te]t- “(-Ir ekiyle beraber) *tetir* {-DIr} bildirme, kopula” *[t].-ir* 34

tınl(ı)g “canlı” *t.+lar* 34

törlüg “türlü” *t. 32; beş t.* 57

tört “dört” *t. kuvragka* 56

tsu “özel isim parçası” *t. çuin vapşı* 59

tugmak “doğma” *burhanlar uluşınta t.* 57

t[ut]- “tutmak” *baçağ t.* 45

U

ukıtmak “öğretmek” *u. 13, 57*

ulug “ulu, büyük” *u. t(a)vgaç elintäki 58; u. idok utlı sävinç bilgülük 58; u. ter[in] k[uvrag]*
04

uluş “ülke” *u.+ı unıtmı[ş] 35; burhanlar u.+ınta tugmak 56*

unıt- “unutmak” *uluşı u.-mı[ş] 35*

utlı “şükran” *u. sävinç “minnettarlık₂”* 58

utru “karşı” *tört kuvragka u.* 56

[uz]atı “daima, her zaman” *ürüg [u]. “her zaman₂”* 14

Ü

üçün, üç[ün] “için” *ü. anın* 22; *anı ü.* 42, 65

üd, üd “zaman” *ü.+tä* 19, 20

üdü “zaman” *bir k(a)lp ü.* 64

ülgüsüz “ölçüsüz; sonsuz, sınırsız” *ü. kö[ηül]* 08

ürüg “daima, her zaman” *ü. [uz]atı* “her zaman₂” 14

üzüt “ruh” *kişi ü.+i* 46

V

vapşı “hoca, üstat” *tsu çuin v.* 59 → **bahşı**

Y

yagız “yer, toprak” *y.* 10

y(a)rlıka- “buyurmak, emretmek” *y.* 52; *nirvanka y.-guluk kâzigdâ* 61; *t(ä)ñri t(ä)ñrisi burhan y.-miş* 55

y(a)rl(i)g “ferman” *y.* 51

y(a)ruk “parlak” *y. id[ok]* 07

yalavaç “elçi” *t(ä)ñri y.+ın* 57

yat- “yatmak” *y.-miş* 20

yänä “yine” *y.* 14

yeti “yedi” *y.* 67; *y. k(a)ntik baç[a]g kılğalı* 56

ymä “dahi” *y.* 48, 58

yori- “yaşamak” *üdtä y.-mı[ş]* 19

yörüg “tefsir, yorum” *nom şolok y.+i* 31

Sonuç

Esasen Budist Eski Uygurca edebiyata ilişkin *sūtra* parçalarını konu alan bu yazıda altı fragmanın filolojik neşri sunulmuştur. Bu araştırmanın sonuçları şöyle sıralanabilir: (1) Eski Uygurca altı fragman temelindeki bu çalışmada daha evvel neşredilmemiş 69 satır hacmindeki Eski Uygurca metin, araştırmacıların bilgisine sunulmuştur; ancak yine de metnin 7 satırında yoğun bir metnin tahribe uğradığı belirtilmelidir. (2) Metnin söz varlığı incelendiğinde 132

madde başı tespit edilmiştir. Bu madde başlarından 26'sı (% 19.69) fiil tabanını oluştururken, 106'sı (% 80.30) isim tabanını oluşturmaktadır. (3) Metnin söz varlığının geneli göz önünde bulundurulduğunda 16 (%12.12) alıntı sözcük tespit edilmiştir. Bunlardan 1'i (% 6.25) Çince'den (*baḥṣı ~ vapṣı*) alıntılanmıştır. Sankritçe kökenli olup Soğdca üzerinden alıntılanan 2 (% 12.5) sözcük (*bodis(a)v(a)t* ve *but*) bulunmaktadır. Toharca veya Soğdca üzerinden alıntılanan Sankritçe kökenli 9 (% 56.25) sözcük (*d[arm]*, *k(a)lp*, *namo*, *nirvan*, *[saṅ]*, *sāṅrām*, *s[udur]*, *ṣlok*, *ṣolok*) tespit edilmiştir. Grekçe kökenli olup da Eski Uygurcaya Soğdca üzerinden alıntılanan 1 (% 6.25) sözcük (*nom*) tanıklanmıştır. Bunun yanında Soğdca'dan alıntılanan 1 (% 6.25) ve Sanskritçe'den alıntılanan (*[s(a)d(a)r]ma* ve *punḍarik*) 2 (%12.5) sözcük tespit edilmiştir. Bu yazıyla Sanskritçe Budist külliyat içerisinde önemli bir yere sahip olan *sūtralar* ve bununla alakalı diğer metinler üzerinden Eski Türkçe araştırmalarına küçük bir katkı sunulmuştur.

İŞARETLER VE KISALTMALAR

#	madde başı
...2	ikileme
... ..	Metindeki hasarlı kısımlara işaret eder.
bk.	bakınız
Çin.	Çince
EUyg.	Eski Uygurca
krş.	karşılaştırınız
o. F.	ohne Fundsigle [= Fragmanın bulunduğu yeri gösterir işaret mevcut değil]
Skt.	Sanskritçe
Soğd.	Soğdca
Toh. A	Toharcanın A diyalekti
Toh. B	Toharcanın B diyalekti

KAYNAKÇA

- Adams, Douglas Q., *A Dictionary of Tocharian B: Revised and Greatly Enlarged 1-2*, Rodopi, Amsterdam ve New York 2013.
- Demir, Nurettin – Emine Yılmaz, “Uygur Edebiyatı: Nesir”, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, ed. T. S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2007, s. 154-161.
- Edgerton, Franklin, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar and Dictionary, II: Dictionary*, Yale University, New Haven 1953.
- Fedakâr, Durdu, “Das Alttürkische in sogdischer Schrift. Textmaterial und Orthographie (Teil II)”, *Ural-Altaische Jahrbücher-Neue Folge*, 13, (1994), s. 133-157.
- Gabain, Annemarie von, “Die alttürkische Literatur”, *Philologiae Turcicae Fundamenta*, ed. P. N. Boratav, Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1965, s. 211-243.
- Gharib, Badrazzaman, *Sogdian Dictionary: Sogdian-Persian-English*, Farhangian, Tehran 1995.
- Hazai, Georg – Peter Zieme, *Fragmente der uigurischen Version des ‘Jin’gangjing mit den Gāthās des Meister Fu’: Nebst einem Anhang von T. Inokuchi*, Akademie-Verlag, Berlin 1971.
- Hirakawa, Akira 平川彰, *Bukyō kan-bon dai jiten 佛教漢梵大辭典 [Buddhist Chinese-Sanskrit Dictionary]*, Reiyūkai, Tōkyō 1997.
- Karaayak, Tümer, *Eski Uygurca Abitaki Metinlerinin Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2021.
- Karahan, Akartürk, “Altun Yaruk İle İlgili Türkiye’deki Çalışmalara Bir Bakış”, *Dil Araştırmaları*, 12, (2013), s. 277-287.
- Karaman, Ahmet, *Eski Türkçede İkilemeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2022.
- Kasai, Yukiyo, *Der alttürkische Kommentar zum Vimalakīrtinirdeśa-sūtra*, Brepols, Turnhout 2011.
- Kasai, Yukiyo, *Die uigurischen buddhistischen Kolophone*, Brepols, Turnhout 2008.
- Kaya, Ceval, *Uygurca Altun Yaruk: Giriş, Metin ve Dizin*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994.
- Kaya, Ceval, *Uygurca Altun Yaruk: Giriş-Metin-Dizin*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2021.
- Monier-Williams, Monier, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford University Press, Oxford 1899.
- Müller, Friedrich Wilhelm Karl, *Uigurica II*, Verlag der Königlichen Akademie der Wissenschaften, Berlin 1911.
- Oda, Juten, *A Study of the Buddhist Sūtra called Säkiz Yükmäk Yaruq or Säkiz Törlügin Yarumış Yaltrimış in Old Turkic*, Brepols, Turnhout 2015.
- Ölmez, Mehmet, “Kurzer Überblick über die Buddhistische Übersetzungsliteratur in Alt türkisch”, *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önberk Armağanı*, ed. M. Ölmez, Simurg, Ankara 1997, s. 225-256.
- Ölmez, Mehmet, “Eski Uygurca İkilemeler Üzerine”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, LXV/2, (2017), s. 243-311.
- Özcan Devrez, Ceyda, *Eski Uygurca Kuanşi im Pusar İncelemesi: Metin-Çeviri-Açıklamalar-Sözlük*, Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara 2020.
- Poucha, Pavel, *Institutiones Linguae Tocharicae. Pars I: Thesaurus Linguae Tocharicae Dialecti A*, Státní Pedagogické Nakladatelství, Praha 1955.
- Radloff, Wilhelm, *Kuan-ši-im Pusar: Eine türkische Übersetzung des XXV. Kapitels der chinesischen Ausgabe des Saddharmapuṇḍarīka*, St. Petersburg 1911.
- Röhrborn, Klaus, *Uigurisches Wörterbuch: Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien Lieferung 1-6: a-ärñäk*, Steiner, Wiesbaden 1977-1998.

- Röhrborn, Klaus, *Uigurisches Wörterbuch: Sprachmaterial der vorislamischen türkischen Texte aus Zentralasien Neubearbeitung. I. Verben. Vol. 1: ab – – äzüglä-*, Steiner, Stuttgart 2010.
- Scharlipp, Wolfgang-Ekkehard, *Die alttürkische Literatur: Einführung in das vorislamische Schrifttum*, Verlag auf dem Ruffel, Engelschoff 2005.
- Shōgaito Masahiro, ロシア所蔵ウイグル語文献の研究 – ウイグル文字表記漢文とウイグル語佛典テキスト *Roshia shozō uigurugo bunken no kenkyū: Uiguru monji hyōki kanbun to uigurugo butten tekisuto / Uighur Manuscripts in St. Petersburg: Chinese texts in Uighur Script and Buddhist Uighur Texts*, Nakanishi Printing, Kyōto 2003.
- Soothill, William Edward – Lewis Hodous, *A Dictionary of Chinese Buddhist Terms: with Sanskrit and English Equivalents and a Sanskrit-Pali Index*, Kegan Paul, Trench, Trubner & Co., London 1937.
- Şen, Serkan, *Eski Uygur Türkçesinde İkillemeler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun 2002.
- Tekin, Şinasi, *Uygurca Metinler: I. Kuanşi im Pusar (Ses İşiten İlâh) Vap hua ki atlıg nom çeçeki sudur (Saddharmapuñḍarīka-sūtra)*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 1960.
- Tezcan, Semih, *Das uigurische Insadi-Sūtra*, Akademie-Verlag, Berlin 1974.
- Tezcan, Semih, “En Eski Türk Dili ve Yazını”, *Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*, ed. A. Sayılı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1978, s. 271-323.
- Uçar, Erdem, “Altun Yaruk Sudur Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Açıklamalı Bir Kaynakça Denemesi,” *Türük: Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1/1 (2013), s. 227-251.
- Uçar, Erdem, *Uygurca Altun Yaruk Sudur IX. Tegzinç: Diplomatik Neşir Usûlüyle Yayımlı, Tercüme, Açıklamalar ve Dizin*, Dinazor Kitabevi Yayınları, İzmir 2013.
- Wilkens, Jens, *Handwörterbuch des Altuigurischen, (Altuigurisch-Deutsch-Türkisch) / Eski Uygurcanın El Sözlüğü, (Eski Uygurca – Almanca – Türkçe)*, Akademie der Wissenschaften zu Göttingen, Göttingen 2021.
- Yakup, Abdurishid, *Buddhāvataṃsaka Literature in Old Uyghur*, Brepols, Turnhout 2021.
- Zieme, Peter, “Zwei neue alttürkische *Saddharmapuñḍarīka*-Fragmente”, *Altorientalische Forschungen*, 16, (1989), s. 370-379.
- Zieme, Peter, “The conversion of King Śubhavyūha. Further fragments of an Old Turkish version of the *Saddharmapuñḍarīka*”, *Sūryacandrāya: Essays in Honour of Akira Yuyama on the Occasion of His 65th Birthday*, ed. P. Harrison ve G. Schopen, Indica-et-Tibetica-Verlag, Swisttal-Odendorf 1998, s. 257-265.
- Zieme, Peter, “Der Bodhisattva Gadgadasvara. Ein alttürkisches Fragment aus dem XXIV. Kapitel des *Saddharmapuñḍarīkasūtra*”, *Vostok: Istoriya i Kul'tura. Professoru Ju. A. Petrosjanu k 70-letiju so Dnya Rojdeniya*, Sankt-Peterburg 2000, s. 271-286.
- Zieme, Peter, *Vimalakīrtinirdeśasūtra: Edition alttürkischer Übersetzungen nach Handschriftfragmenten von Berlin und Kyoto. Mit einem Appendix von J. Ebert: Ein Vimalakīrti-Bildfragment aus Turfan*, Brepols, Turnhout 2000.
- Zieme, Peter, “Local Literatures: Uighur”, *Brill's Encyclopedia of Buddhism, Vol. 1: Literature and Languages*, ed. Jonathan A. Silk, Oskar von Hinüber ve Vincent Eltschinger, Brill, Leiden 2015, s. 871-882.

Elektronik Kaynaklar

DDB = Digital Dictionary of Buddhism, www.buddhism-dict.net [Erişim tarihi: 18.02.2023].

- U 2080 (o. F.) A sayfası: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2080seite1.jpg> B sayfası: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2080seite2.jpg> [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- U 2212 (T I 141) A sayfası: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2212seite1.jpg> B sayfası: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2212seite2.jpg> [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- U 2386 (T I µ 512) A sayfası: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2386seite1.jpg> B sayfası: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u2386seite2.jpg> [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- U 3519 (o. F.) recto: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u3519seite1.jpg> [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- U 3898 (T III S 313) recto: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u3898seite1.jpg> [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973) recto: <https://turfan.bbaw.de/dta/u/images/u4943seite1.jpg> [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- URL-1: https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00001589 [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- URL-2: https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00001669 [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- URL-3: https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00001983 [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- URL-4: https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00000197 [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- URL-5: https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00000119 [Erişim tarihi: 09.03.2023].
- URL-6: https://orient-mss.kohd.adw-goe.de/receive/KOHDOldUygurMSBook_manuscript_00000161 [Erişim tarihi: 09.03.2023].

VARIOUS OLD UYGHUR FRAGMENTS ON BUDDHIST SŪTRAS

Uğur UZUNKAYA*

The Sanskrit word sūtra means “rope, thread, tie”. As a Buddhist term, sūtra is “a type of Buddhist scripture; discourse collection”. As a genre, sūtras are among the most important literary sources in Buddhist Uyghur literature. So much so that, while most of the sūtra translations in Buddhist Uyghur literature are based on Sanskrit Buddhist canon, some of them belong to the Chinese Buddhist canon. In the Uyghur literature, there are quite voluminous sūtras, as well as some that have survived to the present day only in a few fragments. The first work that comes to mind when talking about sūtras in Buddhist Uyghur literature is the work titled Altun Yaruk Sudur in Old Uyghur and translated from the Sanskrit Suvarṇaprabhāsa-sūtra. Each part of this work, which consists of a preface (Old Uyghur: süüi) and ten chapters (Old Uyghur: tögziñç), is devoted to a different subject related to Buddhism. The manuscript of Altun Yaruk Sudur found in Ganzhou is dated to 1687 according to its colophon, and is preserved in St. Petersburg. Many outstanding studies have been written on this text. Another work to be mentioned when it comes to Old Uyghur sūtras is a translation of Saddharmapuṇḍarīka-sūtra, commonly known as Lotus Sūtra, which was written during the era of Mahāyāna Buddhism. The Old Uyghur version of this text is not fully preserved in all its parts. The fragments available today belong to various chapters of the text in question. The most well-known translation of the Old Uyghur Saddharmapuṇḍarīka-sūtra belongs to Chapter XXV of the text. This chapter is known as Kuanši im Pular in Uyghur literature. Another Buddhist sūtra is the Vimalakīrtinirdeśa-sūtra, which was also written within the framework of the Mahāyāna school. Although the original Sanskrit text is not available today, the text is translated into Old Uyghur, Chinese, Tibetan, Mongolian, Khotanese Saka language, and Sogdian. Fragments of the Old Uyghur version of the text are located in Berlin, Kyōto, and Istanbul. The work called Amitābhasūtra on the cult of Amitābha was translated into Old Uyghur with the name Abitaki Sudur. Fragments of the Old Uyghur Abitaki Sudur are now available in Beijing, St. Petersburg, Istanbul, Ankara, and Paris. In addition to these, many other sūtra texts were written in Old Uyghur literature. There are also many Old Uyghur sūtra texts or sūtra fragments still unpublished today. This paper focuses on these unpublished sūtra fragments and presents a philological edition of some of them. All the

* Assoc. Prof., Erzurum Technical University, Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature, Erzurum / Turkey, uguruzunkaya1@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4534-9305

fragments included in the paper are preserved in the Berlin Turfan Collection with the following archive numbers: U 2080 (o. F.); U 2212 (TI 141); U 2386 (TI μ 512); U 3519 (o. F.); U 3898 (T III S 313) and U 4943 (T II S 21; T II 973; T II S 20.973).

This article includes transcription, transliteration, translation into Turkish, commentary, dictionary and index of the included fragments. The text of the study consists of 69 lines in total. This section transliteration is based on the and transliteration table in the *Uigurisches Wörterbuch*. The translation of the text into Turkish is done line-by-line. Some lines are heavily damaged, and in this cases, the translation of each word that has been identified as a whole is included. In the commentaries, the reasons for suggested text restorations, Buddhist terms, reduplications, and some etymological explanations are included. The dictionary part of the study has been prepared as context-dependent and with an analytical index. In this chapter, all the words in the text that have been preserved in their entirety have been included as entries. Additionally, the words in the text that have a restored form have been included in the dictionary in this form.

The results of this research can be listed as follows: (1) In this study, six unpublished Old Uyghur fragments in 69 lines are presented to the researchers' attention; although it should be noted that there is extensive textual damage in 7 lines of the text. (2) When the vocabulary of the text was examined, 132 unique entries are identified. While 26 (19.69%) of the entries form a verb stem, 106 (80.30%) form a noun stem. (3) Considering the general vocabulary of the text, 16 (12.12%) borrowed words are identified. One of them (6.25%) is quoted from Chinese (*bahşı ~ vapşı*). There are 2 (12.5%) words (*bodis(a)v(a)t* and *but*) which are of Sanskrit origin and quoted from Sogdian. 9 (56.25%) words with the Sankrit origin (*d[arm]*, *k(a)lp*, *namo*, *nirvan*, *[saŋ]*, *sāṅrām*, *s[udur]*, *šlok*, *šolok*) quoted from Tocharian or Sogdian are identified. 1 (6.25%) word (*nom*) has been witnessed, which is of Greek origin and is quoted from Old Uyghur through Sogdian. In addition, 1 (6.25%) word from Sogdian and 2 (12.5%) words from Sanskrit (*[s(a)d(a)r]ma* and *punḍarik*) are identified. With this article, a small yet significant contribution has been made to Old Turkish studies through the *sūtras*, and other related texts, which have an important place in the Sanskrit as well as Uyghur Buddhist canon.